

Pest, aprilis 2-kán 1854.

Ő kir. Fensége, Erzsébet, Amália Eugenia, bajor hercegnasszony, Ferencz József Ő cs. kir. Apostoli Felségének jegyese.

Mult évi augusztus hó 18-án az Ischli fődőben jegyzette el Ő cs. k. Felsége a Fenséges hercegnasszonyt. A császári ara bajor herceg Miksának,

Wittelsbach-Birkenfeld család fejének s Ludovika Wilhelmínának, bajor királyi hercegnőnek leánya; született 1837. dec. 24-kén. A császári ara édes anyjának testvére. Zsófia, bajor királyi hercegnasszony 1824. nov. 4-én lett neje Ő Fensége Ferencz Károly, austr. Főhercegnek, e szerint Ő cs. kir. Felsége és Fenséges arája anyai részről rokonok. Egy mostoha testvére a Fenséges Főhercegnasszonyok Zsófia és Ludovikának I. Ferencz osztrák császár Ő Fel-

ségének özvegye. Így a Habsburg és Wittelsbach dynastiák régiebb összekötetések által is szorosán egymáshoz csatolva, mellyeket ez újabb frigy csak szilárdítani fog.

A Fenséges ara magas miveltsége s szívjósága mind azok által, a kik őt ismerik, magasztaltatik; benne a női méltóság a természeti egyszerűséggel párosulva. Volt hazájának áldása kíséri, s leendő hazájának reménye várja őt a trónra. A Fenséges pár egybekelése folyó april hó 24-re van kitűzve. Legyen e nap örömmünnapja az egész birodalom minden tartományaira nézve.

Tavaszzsal.

Vidul a föld ábrázatja,
A jó Isten megmutatja
Néked ember, hogy szeret!
Adván újra kenyeret.

Gazdagon rügyeztek a fák,
S majdan bimbaik kinyitják;
S ősre termett ágai
Földig fognak hajlani.

Télen által kik megéltek:
Járnak a jó dolgos méhek;
S nem soká a pusztá sejt
Méztől léssen drága, telt.

Szenzik már a szőlő-töke,
Örvend szívünk jó előre,
Mikor hordó, átalag:
Musttal telve állanak.

A meleg hó lágy pelyhében
Megmaradt az őszi szépen,
És ha nem jó rá csapás:
Vidám lesz az aratás.

Eregesd ki a jószágot,
Készíts ekét, készíts jármot!
Szánts, vess, — törd az ugarat,
A ki nem vet, nem arat!

Munkásság az élet sója
Végromlástól melly megójjá;
S csak az, a ki nem hevert:
Várhat áldást és sükert.

Ne légy mégis vak reménnyel!
Okosan nézz ősre széllyel:
Az esztendő mit adott?
— S nyugtán dicsérd a napot!

Tompa.

Attila élete.

SZABÓ KÁROLY-tól.

II-ik czikk.

Attila udvara. — Palotája. — Ünnepeles fogadtatása. — Egy lakoma Attila udvarában.

Mielőtt Attila hadainak s nagy tetteinek elbeszéléséhez fognánk, vessünk egy pillanatot magán életére, tekintsük meg a nagy király azon egyszerű lakát, mellyből ő országok és népek fölött osztá parancsait, nézzünk végig e királyi lakban egy nagyszerű lakomát, mellynek sajátságos jelenetei olly festői képeket alkotnak. Az embert, mint embert, különben is leginkább házi körében ismerhetni ki.

Attilának roppant kiterjedésű birodalmában több laka volt, mellyekben hosszabb vagy rövidebb ideig mulatott. Így tudjuk, hogy a mai Ó-Buda helyén feküdt romlásnak indult régi római várost körül kerítettén, saját nevére nevezette, s csakugyan a régi német mondák és költemények Attilának e Duna melletti székhelyéről gyakorta emlékeznek. A székhelyek, kik eredetüket egyenesen Attila kúnjaira viszik föl, beszélnek és hiszik, hogy Attila Erdélyben a székely földön is lakott; mutogatják Udvarhelyszékben Vargyas faluhoz nem messze az ugynevezett *Hegyesdomb* meredek tetején azon őskori vár romját, melly Attila vára volt, s homnan a közel erdőbe nagyszerű vadászatokat rendezett, és midőn a tetőn még itt-ott mutatkozó korhadt fákra föltekintenek, elmélázva kérdezzetik egymástól: „Vajjon mellyik székelynek ősapja ültette volt azokat? Mert azok a mi régi apáink voltak, kik Attilával ott laktak.“ Ugyanők mutatják még ezen vár alatt egy patak mellett azon roppant szirtdarabot, melly alatt Attila neje Réka fekszik, kiről nevezték e patakot Rika patakjának, s a mellette terülő rengeteget Rika erdejének. Végre egy régi krónikában olvashatjuk, hogy Attila Szönyben, túl a Dunán is tartott ünnepeles udvart Németország fejedelmével. Azonban Attilának mind ezen lakó vagy mulató helyeinél sokkal kedvesebb laka a Duna és Tisza közötti síkon állt. Őkinek hatalma rohanó lovasságán alapult, valamint népe, melly az ázsiai pusztákról nyomult Európába, legotthonosabban érezhette magát nyílt síkságon.

Hogy e királyi székhelyről bővebben szólhatunk, egy görög irónak köszönhetjük, ki tagja volt azon követségnek, mellyet II. Theodosius keleti császár Kr. u. 449-ben Attilához küldött, ennek udvarában több napot időzött, s mindazt, mit utja s itt mulatása közben tapasztalt, bőven és igazán leírta.

Ennek előadása után Attila ezen királyi udvarának helyét Jász-Berény tájára, a legnagyobb hihetőséggel oda határozhatjuk, hol ma a *Kerekudvar* nevű pusztá terül. Valóban Attilának e székhelye nem egyéb volt egy nagy kiterjedésű fa-kerítéssel övezett kerek udvarnál, mellynek közepében egy emelkedett dombon állt maga a királyi lak. Az udvar körül nem valami fé-

nyes város, hanem mint az említett szemtanu mondja, egy igen nagy falu terült, mellyben egyetlen kö-épület az ország vagy hon fővezérének fürdője volt, mellyet az egy fogságába esett görög építómesterrel a római fürdők alakjára építettett.

Maga a királyi lak is egészen fából, csinosan kidolgozott oszlopokból, s gyönyörűen összegyallott deszkákból épült, mellyeknek eresztékeit a szem észre nem vehette. Teteje lassanként összeboruló kúpba végződött, szögleteit csinos kis tornyok díszesítették. Különben valamint maga az épület, ugy kerítése sem erősségre, hanem ékességre volt számítva. A királyné laka ugyanazon udvarban szintén fából, könnyebb de ékesebb módorban épült, födele gondosan metszett négyszegű oszlopsoron nyugodott, s oldalait domborun metszett faragványok díszesítették.

Midőn Attila a görög és római követséggel, mellyek vele az al Dunán innen találkoztak, e királyi lakába fényes bevonulását tartotta, népe ünnepeles fogadtatást rendezett számára. A falu előtt a helység legszebb lányai jöttek eléje, két sorral fejökö fölött magasan tartott patyolat fátylat lebegtetve, mellyek alatt egy-egy csoportban heten-heten lépdeltek, s öt magasztalására szerzett dalokkal üdvözölték.

A diszmenet a honvezér laka előtt vonult el. Itt a ház asszonya lépett a király elébe számos nő cselédeivel, kik utána étkeket és bort hoztak, s üdvözölvén őt, kérte, vegyen az étkekből, mellyekkel neki kedveskedni kíván. Attila kedves embere nejének szives kínálását elfogadta, s nyergében maradvá megízeltette az étkeket, mellyeket apródai ezüst asztalon emeltek föl hozzá, hasonlóan a kehely bort is, mellyel őt a ház asszonya megtisztelék. Ez után bevonult udvarába, s megszállott palotájába, míg a görög és római követség pompás sátrait e palotához nem igen messze ütötte föl.

A milly keveset adott Attila maga személyére nézve a külfényre, hiu csillogásra, a milly mértékletes volt ételében és italában, épen ugy gyönyörködött udvarának és környezetének ragyogó pompájában, épen olly pazarlásig dus volt asztala, mikor vendégeket, idegen követségeket fogadott udvarába, s ültetett asztalához.

A terem, mellyben Attila a görög és római császárok követeit megvendégelte, hosszú négyszöget képezett. A mint a vendégek beléptek, egy pár lépést téve előre megállapodtak, Attilával szemben, ki a terem tulsó végén egy emelvényen nyugvó kereveten ülve fogadá őket. Itt a pohárnokok honi szokás szerint kupákat adtak kezeikbe, mellyeket, mielőtt leültek volna, elkészöntve meg kellett izelíteniök. A székek két oldalt a fal hosszában voltak helyezve; a legelső hely Attila jobbjára felel esett, hol a honvezér ült, Attila két ifjabb fiával, mert a legöregebb fiu Attila kerevetén töle jó távol foglalt helyet, atyja iránti tiszteletből szeméit a földre lesütve. Második tiszteleti hely Attila balján volt, itt egy Bere nevezetű hatalmas és gazdag kún főember ült. E két kún vezér után következtek a római és görög követek, valamint a nemzet legválogatottabb előkelői.

Midőn mindnyájan rendben helyet fogtak, a király pohárnoka előlépven, boros kupát adott Attila kezébe, ki azzal legmagasabb rangú vendégét köszönté; ez e megtiszteltetésre fölállott, s nem szabad volt előbb leülnie, míg a neki nyújtott kupát Attila tiszteletére megízeltve vagy kiüva a pohárnoknak vissza nem adta. Ez így ment végig a székek sora szerint valamennyi vendégen keresztül, kik közül mindegyiknek szolgálatára egy-egy pohárnok állt.

A köszöntés végeztével a pohárnokok távoztak, s az udvari szolgák léptek be. Ezek először Attila, azután a vendégek elé asztalokat raktak, három négy emberre egyet-egyét. Most Attila étkefője jött, fatálon izletes, de csupa hus étkeket rakva a király elé, míg a többi cselédség a vendégek előtt nehéz arany és ezüst tálakon a legkülönfélébb válogatott ételekkel rakta meg az asztalokat. Attila borát is fakupából itta, de a vendégeknek drága arany és ezüst kupákat szolgáltatott.

Az első fogás étel elfogytával mindenki fölállott, s előbb senki le nem ülhetett, míg kupáját, a mint a sor rá következett, Attila egészségére köszöntve ki nem itta. Hasonló rendet kellett

tartani a szintolly gazdag második fogás éték után is. Ekkorra már, minthogy a lakoma délutáni három óra tájban kezdődött, beestveledett, s a teremben fáklyákat gyújtottak.

Kis idő múlva Attilával szembe két kún dálnok lépett be, s a király csatáit, dicsőségét és diadalait önkészítette nemzeti dalokban énekelte meg. S a vendégek szeméiket rájok függeszték, némelyek a költeményekben gyönyörködének, mások visszaemlékezve csatáikra, gondolatokba mélyedének, míg a vének, kiknek karjait a kor elgyengíté, s aggott testöket nyugalomra kárhóztatá, könyekre fakadtak. A társaság zajosabb lón, s a kupák gyorsabban teltek és ürültek.

A dálnokok után egy félszü törpe szerencsen bohócz sunyonyogott be, ki alakja, öltözete és zürt zavart beszédével, melybe deák, kún és goth szavakat kevert, az egész társaságot hangos kacajra fakasztotta. Egyedül Attila tartotta meg nyugodt komolyságát; az mint a márvány változatlan maradt. Csak akkor lehetett ajkán mosolyt észrevenni, midőn legkisebb fia, Irnákh hozzá lépett, kit is atyja, nyájas pillanatokot vetve rá, arczon simogatott.

Attilának e fia iránti kiváló szeretete a görög vendégnek, kiról már szólottunk, igen szemébe tünt; kérdi azért a mellette ülő kún főembert, ki valami kicsit beszélt deákul, miért vonzódik a király úgy épen e fiához? s az nagy titokban megsugta neki; a jósok azt jövendölték Attilának, hogy nemzetsége meg fog bukni, de ezen gyermek maradékaiban újra fölemelkedik. Árpádot, magyar hazánk alapítóját, csakugyan több hazai krónikáink Attila véréből származtatják.

E közben az idő éjfél körül járt, s a görög követek, mint egyik társuk feljegyzé, „nem akarva nagyon elmerülni az ivásban“ csendesesen távoztak, magokra hagyván a reggelig zajosan mulatókat.

Hajdan és most.

Örstedt után Dr. HEGEDŰS.

Romlik-e a világ?

Sokan azon véleményben vannak, hogy a világ mindig roszaabb s roszaabb lesz; nem új ezen panasz, évezredek előtt irt könyvekből látjuk, miszerint az öregek már akkor is azon panaszkodtak, hogy az emberek már nem olly jók s erősek, nem olly vitézek s erényesek, mint hajdan, vagyis fiatal korokban voltak.

Már ha e panasz alapos volna, s a világ folytonosan annyira romlanék, hogy ezt egy ember-élet alatt észrevenni lehetne; közöttünk s a hajdankor emberei között tetemes, s reánk nézve felette kedvezőtlen különbségnek kellene léteznie. — Ha valóban így állna a dolog nem volna mit tennünk, a változást mint tényt el kellene fogadnunk annál is inkább, minthogy ha a valónál jobbaknak tartanók is magunkat; ez ügyünkön mit sem segítene. De ha e nézet tévedés, óvakodjunk ollyasminek hitelt adni, mi minket könnyen tévutra vezethetne.

A levegő melege nem változott.

Legelőször azon változásról akarok szólni, mely a lég melegével állítólag történt, s mely reánk káros befolyással lett volna. — Némelyek ugyanis azt állítják, hogy a földünket körülvevő légkör melege az idők folyama alatt megfogyott, s hogy ennél fogva hidegebb a mostani égalj mint volt a régi. — Azonban ha egyes kitünőleg hideg vagy meleg esztendőkre, mint kivételekre nem tekintünk, — csakhamar látni fogjuk, hogy illy változás földünkön mióta emberek élnek s emlékeznek, nem történt.

Hogy Grönland szigete felette hideg tartomány, s hogy partjai még nyáron át is jéggel vannak környezve, mindenki előtt ismeretes, — s mind ennek dacára elterjedt azon vélemény, hogy Margit dán királynő korában melegebb égaljial birt, s olly termékeny volt, miszerint innen hoztak Dánhonba eleményt. — Szorgos vizsgálatok, s régi könyvek tanulmányozása

folytán azonban kiderült, hogy ezen egész vélemény tévedésen alapult, — s egy régi, hat század előtt irt, s *királyok lakórének* címzett norvég könyvben a grönlandi zajgó jégnek, a mostanival mindenben megegyező leírását találjuk, — mi elég annak megmutatására, hogy Grönland égalja századok óta nem változott.

Más példát méríthetünk szentkönyveinkből, — ezek tanúsága szerint ugyanis, Üdvözítők korában, valamint Mózes idejében a szent föld lakói szőlőt mivelének, s azon a pálma fajt tenyésztek, melynek gyümölcsét a datolly képezi. — Palaestina égaljánál hűsebb égaljial biró tartományban a török szilva érettségére nem jutván, de melegebben szőlőmivelés s bortermesztés haszonnal nem üzethetvén, világos, hogy miután mindkét növény jelenleg is tenyészik, égalja 3300 év óta miben sem változott. — Hogy a szőlőtermesztés hajdan ott is divatozott volna, hol jelenleg szőlőket hiába keresnénk, — némelyek onnan akarják magyarázni, hogy a zárdák régi kiváltság leveleikben illyenek említetnek, — azonban nagyon csalódnánk, ha e véleményt könnyen elfogadnók, — ezen említés ugyanis onnan eredt, hogy a pápai jegyzők a különféle zárdáknak egy minta szerint készíték az okleveleket, nem ügyelve a különböző éghajlatokra.

De az *olajfa* határa is, melyet Frankhonban a Cevennek képeznek, évszázadok óta nem változott, valamint Strabó idejében vagyis 18. század előtt, ugy maiglan ezen tul éjszak felé többé nem terem, — s hazája napjainkban is egyedül földrésük legdeliesb tartományai.

As emberek hajdan sem voltak nagyobbak s erősbek.

Hogy a lég melege nem változott, ezekből eléggé láttuk, — más kérdés az: vajjon nem voltak-e erősbek s nagyobbak nálunknál a hajdankor emberei? Itt-ott feltalált, s a nép által óriásoknak tulajdonított régi csontok azon véleményre szolgáltak okul, hogy az emberek hajdan sokkal nagyobbak s erősbek voltak, — ennek aaptalansága azonban hála a tudósok szorgalmának, csakhamar kiderült. — Sikerült ugyanis megmutatni, miszerint ezen állítólagos óriás csontok nem emberi, hanem özönviz előtti állatok maradványai, — míg a régi sirokban találtak azonban mindenkoron a mai emberekéihez hasonlóknak találtak.

Ki nem hallott azon országról, melyet a Nilus folyó árjai termékenyítnek, ki nem hallott a pusztáin emelkedő gulákról, — melyek közelében töltötte éveit Mózes, istennek hatalmas prófétaja? Ezen áldott tartomány lakói a régi egyiptusiak sok század előtt vallásos nézeteiktől vezetve, a hullák olly ügyes balsamozási módját találták fel, melynek segítségével azok évezredek folytán is még teljes épségben fenmaradtak. Ezen, mumiák neve alatt ismeretes hullák nagyságra a mostani egyiptomiak nagyságtól nem különböznek, s az avatlan szemlélő, ki nem veszi szemügyre, hogy a test száradás által összehúzódik, — még azon gondolatra is jöhetne, hogy akkoron kisebbek voltak, mi szinte csalódás volna.

A régi lovag-fegyverzetek is azon vélemény terjesztésére szolgáltak, hogy őseink, kik illyeseket elbirni, sőt bennük csatázni s harcolni képesek voltak, nálunknál sokkal erősbek s izmosabbak voltak, — de mellőzve azon befolyást, mit illyesre a szokás gyakorol, s mi a harcmód változásával feleslegessé lón, — a régi csaták leírásából tanuljuk, hogy már az időben is olly kényelmetlenek s ügyetlenek valának, hogy könnyű lovas csapat, ha a nehéz fegyverzetek harcászorát szétörnie sikerült, ezeket nem egyszer semmivé tevő.

Mi pedig azon régi nagy pallosokat illeti, miket majd minden fegyvertárban láthatunk, ezek részint pusztán pompára szánt diszkardok voltak, s ünnepélyeknél, nem pedig csatában használtattak, részint ollyanok, melyeket két kézzel forgattak, de melyek a löpor feltalálása után mint czélszerűtlének, divatból kiestek.

A római sirokban s kunhalmokban talált fegyverek eléggé megczáfoltják azon véleményt, mintha őseink óriási erejűek voltak volna, — mert ezek a jelenkoriaktól nagyságra csak kevésbé különbözöknek találtak.

Az életkor nem kisebbedett.

Az emberi élet hajdan sem volt hosszabb, mint ma, már a 90-ik zsoltárban, mely Mózes imájának mondatik, olvassuk, hogy az ember élete 70, és ha jól megy, 80; valóban méltán csudálnunk kell az isteni bölcseséget, mely a világot úgy rendezé, hogy nem romlik s enyészik, mint a gyárló halandó műve, de ifju erőben áll évezreden át.

Régi anyakönyvek mutatják, hogy az emberek hajdan sem értek el nagyobb kort, mint napjainkban, de mutatják egyszersmind azt, hogy azok száma, kik ezt elérték, kisebb volt, mint napjainkban, a természet változatlan maradt, de életmód s intézvények sokban kedvező változást idéztek elő.

A tisztaság növekedett, öt hat század előtt gyolcs ruha, még a vagyonosb osztály között is ritkaság vala, — a városok falakkal és büzhödt posványokkal, árkokkal környezve, — utcáik setétek, szűkek s köveztlenek valának, — s az ezek folytán keletkezett járványok, mint a fekély s a fekete halál, számtalan lakost sirba döntöttek, — mindez, habár lassan is javult, sa javulás jótékony következményei érezhetők.

Az emberek étel s italban mértékletesebbek lettek, — a jelenkor lakomái, ha a hajdankor lakomáival s az ott felemészített élelem mennyiséggel összehasonlítottatnak, figyelmet alig érdemelnek.

Ezekhez járul több egészségrendészeti intézmény, a himlő oltása, mellynek ezerek éltüket s egészségüket köszönhetik; — s azon előítélet hanyatlása, melly az embereket varázslóktól s babonás szerektől javulást várni készítette, — melly azonban fájdalom! még korunkban sem veszté el erejét olly mértékben, mint azt méltán kívánni s azon századtól, melly magát olly igen felvilágosodottnak tartja, követelni lehetne.

Az emberi-nem erkölcsileg javult.

Hogy az emberiség állapota anyagilag javult, a fentebbiekből világos. Más kérdés az: vajon erkölcsileg szinte javult-e?

Vannak, kik a régi időkről, mint a bölcsesség s erény koráról szólnak, — de a régi kor ezen dicsérete az előbbinél még kevésbé érdemeltebb, — s helytelenül cselekednénk, ha előre is bocsátanók annak okát, miért nekik sokban hátra kellett maradniok.

Valamint az egyes, idővel mindinkább többet tapasztalván s tanulván, okosabb lesz, úgy az emberi-nem is csak idővel, lassankint, egyik nemzedék a másiktól tanulva mivelődik, s az ismeretek ismeretekhez járulván, terjednek mindinkább szét a felvilágosodás áldást hozó sugarai. — A hajdankort régi időknél, s őseinket öregeinknek nevezzük, s azt hisszük, hogy nekik már ezért is különös tisztelettel tartozunk, — holott azon régi idők, mellyekben öregeink éltenek, az emberi-nem gyermek s ifju napjai valának, s a jelenkor nemzedéke öregebb, idős s ezért tapasztaltabb, mint elődei voltak, — de erre büszke ne legyen, — utódai ismét idősök, s még tapasztaltabbak lesznek; — s iparkodnia kell, hogy azon kornak, mellyben élt, utódai előtt szégyenére ne váljon.

Őseink között legáltalánosb erény: a harci vitézség volt, mellyre ép azért, mert a felvilágosodásban hátrább voltak, gyakortabb volt szükségük, mint jelen korunknak. — A szakadatlan viszályok, mellyben éltek, — törvénykezés s szilárd kormányok híjában, — durva s vaddá tevő kedélyüket, — boszu s rablási vágy olly tetteket vitt véghez, mellytől a jelenkor népei s emberei irtóznak. — A felvilágosodás terjedésével ezek nagyrészt eltűntek, s jelen korunk mindamellett az elszántság s hősiesség olly tetteit bírja felmutatni, mellyek a régi korbellekkel méltán vetélkedhetnek.

A vitézség dicsérténél sokkal helytelenebb azon magasztalás, mellyel a régi becsületesség s szótartás halmoztatik, — ha ugyanis az akkori események szemtanuk által tett leírását olvassuk, — majd minden lapon szőszegés, sőt hitszegésre is fogunk akadni, mit ha a haszon kívánta, elkövetni csak ritkán irtóztak.

Mindezeknél sajnosabb s szomorubb volt azon, setét korszakokban uralkodó, s erejét maiglan sem egészen vesztett bal-

vélemény, azon szerencsétlen eltérése az emberi észnek, mit a közéletben babonának nevezünk.

Még pár század előtt is nagy sulyt helyeztek a csillagok különféle állására, ezekből jó s rossz befolyást jósolván az emberek sorsára; — nem csak a köznép, de koruk leglángeszűbb fiai egy Wallenstein vagy Hunyady Mátyás sem voltak-e tévedéstől mentek, — s csak későn vették észre, miszerint a csillagjósok jóvendölései, részint tévedésen, leginkább csaláson alapultak.

Boszorkányok s ördöggel szövetségben lévő emberek létének hite általánosban el volt terjedve, s gonosz emberek által, kik egyik vagy másik szer káros hatásának tudásába jutottak, a legborzasztóbb módon legönzőbb czélokra kizsákmányoltatott. — Tetőpontját az emberi oktalanság azon álhitben érte el, mellytől vezetve kiesiny és nagy, tudós és tudatlan, bajainak enyhülését olly embereknél kereste, kikről azt hitte, hogy az ördöggel szövetségben állanak.

Az ész s keresztény hit által egyaránt kárhoztatott balítéletek kiirtásában, a természet törvényeinek ismerete, s ezzel járt felvilágosodás hathatósan segéle elő a kereszténység áldásteljes működését, — s ki a történet menetét figyelmesen követi, csakhamar észre veendi, miszerint a felvilágosodás s kereszténység karöltve jártak, s hogy valamint a keresztény hit az embereket mivelte, s lelküket felvilágosította, úgy viszont, mennél miveltebbek lettek, annál készebbeknek mutatkoztak az üdvözítő vallásától hirdetett szerénység s szeretet parancsainak teljesítésére.

A felvilágosodásnak műve, hogy a kereszténység s emberiség által egyaránt megszüntetni követelt rabkereskedés mindinkább valódi, — egész szennyes színében tüntetett elő, — s VI-ik Keresztély dán király volt azon nagy férfiú, ki e gyalázatos kereskedés megszüntetését példájával elősegíté; — gr. Schimmelmann volt pedig azon emberbarát, ki ezen intézkedést, dacára számos négerrab által mivelte nyugot-indiai birtokainak, leginkább ajánlá, — valóban az emberiség illy tiszta s a felebaráti szeretet illy nemes s fényes cselekedetét híjába keresnök a közép és régi kor setét századaiban.

A mondottakhoz még csak azt akarom végül megjegyezni, hogy azon emberek száma, kik az elnyomottak védelmét a szegények ápolását s a vétkeseknek javítását tüzték ki czélokul, naponta növekedik, s hogy a jelenkor emberének a hajdankor emberei előtt pirulnia nem kell, — de ha erényben s ismeretekben a jelenkor az előkört mindinkább túlnem iparkodik, emberei méltán tarthatnak attól, hogy utódaik előtt ezt kellend tenniök.

Nagyon félreértetném azonban, ha olvasóim azon véleményben hinnének lenni, — hogy a hajdankorban semmi nagy szép vagy jó sem történt volna, — olly tévedés távol legyen tőlem. — Jelen soraimmal csak azt, miszerint *a világ bár lassan, de egészben javul*, — kívántam megmutatni, — s utalni az ösvényre, mellyen az emberiség egy szebb jövő felé haladott, — hogy így mindenki áthatva ezen szent érzettől, hasznos ismeretek terjedését kisebb nagyobb körében annál örömebb elmozdítani iparkodjék.

Mentelli, a magyar Diogenes.

Vannak az emberek közt, kiknek életét teljesen megmagyarázni nem tudjuk; kik mint tünemények megjelennek, s ismét eltávoznak, a nélkül, hogy őket valóban megismernők. Illyen volt Mentelli is. Lássuk életét.

Mentellit legelőbb Tessedik Ferencz ismerteté meg a magyar közönséggel a Tudományos Gyűjtemény 1827-ki XI-ik kötetében. Tessedik ugyanis Párisban tartózkodván, figyelmessé tétetett az ott lakó, s Mandelynek nevezett, magyar tudósra, kit már azelőtt egy angol utazó fölkeresett, s róla a *New-Monthly Magazin*-ban tudósítást közölt. E tudósítás kijött a *Revue britannique* című francia folyóiratban is, mellyben a tudós *Mentellinek* neveztetik. Az angol utazó Mentellit egy kerti faházban találta, minthogy akkor ott lakott. Ezen, körülbelül hét láb átmérőjű kunyhót ingyen engedé át a ház tulajdonosa Mentelli-

nek. A bölcsek egy deszkán ült, s lábát az előtte fekvő fehér faládában tartá, mellyben ócska gyapju takaró feküdt. A lánán egy kis asztal állt, mellyen egy kőtábla nyugodt, erre irdogált Mentelli. Balra egy rozzant karszék; — ez, valamint a szoba nagy része könyvekkel volt borítva. E széket Fesch cardinál adta neki. Az asztal fölött edény formára durván össze összehajtott czink-darab függött, s mécsül szolgált. Egyik szegletben egy bádog fazék, egy vizes korsó, s egy darab fekete kenyér volt. Beszélt Mentelli latin, német, új és ó görög, tót, arab, sanscrit, perzsa, olasz, angol, francia, magyar, sinai nyelven. Legjártasb volt a matematikában és statistikában. Akkor épen hetenként egy leczkét adott a mathesisben, s ezért három frankot nyert. E pénzből egész heti élélmé kitölt, minthogy az két fekete kenyér, s néhány burgonyából állt; burgonyáját mécs lángnál lágyította meg. Ruhája vastag flanelből volt; télen a lánában, nyáron székén szokott hálai. Az angol őt lefüggő hajjal, barna szakállal, épen nem soványnak látta; egyébiránt nyiltszívű, jó kedélyű s sorsával teljesen megelégedett volt. Ekkor már 20 év óta élt így. Egész napot s fél éjet a tudományoknak s tanulásnak szentelt. Európa minden tartományait megjárta Anglián kívül. Bármily tudományos dologra tudott feleletet adni; pedig nevelése nem volt; magától tanult mindent. — Eddig az angol.

Tessedik már az Arzenal könyvtár épületében találta Mentellit, hova a ministerium pártfogásával jutott. Itt, a ház lépcsője alatt, egy fa-kamra-féle zugolyban lakott a philosoph; beteg, félénk tekintettel, borzas hajjal, hosszú barna szakállal látta őt hazánkfia. Beszélt vele németül, francziául, magyarul. Az utóbbit már szinte egészen elfeledé. Kamrája alig volt 3 lépés hosszú s 5 lépés széles; mellyet többnyire könyvek foglaltak el. Papiros helyett kőtáblán irt. Asztala mellett egy ócska szék volt megtámasztva, ágya földre hintett szalma volt, néhány rongydarabbal betakarva. Ruhája pedig avult szürke katona kabát, veres hajtokával; — lábán fapapucs. Tessedik ekkor mintegy 45 évesnek találta Mentellit, ki gyermekkorára nem igen emlékezett; csak arra, hogy egy két esztendeig Pozsonyban lakott, Leopold király koronázásakor egy házfedélről leesett, igen vad fiu volt; lovakat őrzött, honát mintegy tizenhárom éves korába hagyta el, hogy világot láthasson s a tudományoknak élhessen. Berlinben két évig tanult. Nevét nem tudta bizonyosan; emlité, hogy Párisban Mandelynek hívják. Katholikus volt. Most leginkább arab nyelvvel és astronomiával foglalkozott. Mondá, hogy leczkét adott nekem, s az annyi pénzt gyűjtött, mikép kaptva. Ajánljuk különösen lelkészeink, orvosunk, s a közgazdaság körülfáradozó hazánkfiai figyelmébe, kiktől a megkezdett ut tovább művelését az érdemes szerzővel együtt mi is várjuk. Az ég pedig engedje, hogy Fáy András közhasznú munkásságának gyümölcseit még soká élvezhesse a közönség!

— Ő Fensége a parmai uralkodó herceg márczius 26-kán az utcán orozva leszarutott, s másnap este, hosszas kínlás után, kimúlt. A gyilkos még nem fedeztetett fel.

— A Belezny-kertben, a nemzeti színház tőszomszédságában tehát csakugyan elkészült a lovarda. Rosz helyre jöttek a bohók, hisz az nagyon természetes, hogy a ki a lovardába indul, előbb a nemzeti színházat találja, s ha ott érdekes előadásokat talál, oda megy be. Már pedig érdekes előadásokról majd gondoskodik az igazgatóság.

— Erdélyből csupa merő szerencsétlenséget hallani: két zágoni leány összeverekedvén, az egyik a másikat késsel úgy megdöfte, hogy rögtön meghalt. — Egy eszterkeszi lakost favágásnál a ledülő fa agyoncsapott. — Egy marosújvári bányász felakasztotta magát, két más odavaló bányászt a sókútban levált földtömeg agyonnyomott. — Egy szentimrei földész neje a kutba esett és belehalt. — Egy kilérfalai birtokos leánya szerelmi bánatból megfojtotta magát. — Egy kuzonfalvai földműves márt. 8-án az uton megfagyott. — Rezinában egy özeveget saját lakában meggyilkoltak. — Egy tordai fuvaros Bánfi-Hunyadra söt szállítván, ittás fővel a szekér alá esett s agyon gázoltatott. — Ennyi baleset valóban sok egyszerre.

kivenni egyáltalában nem lehetett, oly zavaros volt beszélgetése; ide járult még az is, hogy ő azt több nyelven folytatta, egyikből másikra átugorván; ennél fogva alig lehet meghatározni, mi volt előbbi állása. De hogy a világon ember soha sem élt, ki alaposabb nevelést kapott, vagy annak hiányát tartós munka által kipótolta volna, azt bizony mondhatni. Ő minden nyelven, mellynek neve a tudósok előtt ismeretes volt, értett, s Postel Vilmosként avval dicsekedhetett, hogy Európának bármely részéből, tolmács nélkül elindulva, bejuthatna Chinába.

Mégis az arab, perzsa, zsidó, görög, latin, és szláv nyelvet használta leginkább; vagy jobban mondva, egy e nyelvekből készült egyveleget beszélt, a francziával összefonva. A francia nyelvvel pedig nem azért bánt így, mintha egészen nem bírta volna; hanem mivel a gondolatok oly gyorsan toltak agyába, mikép a szükséges szót nem győzte bevárni eszméi kifejezésére, hanem a mellyik eszébe jutott, azt használta; bármely nyelvből: Mindazáltal észrevévén, hogy meg nem értetett, fél percig megállapodott, s a mondatott francziára fordítván úgy mondá el bámuló hallgatójának, hozzá tevén: „Comme vous dites, vous autres“ (A mint ti, mások mondjátok). Mintegy 13—14 éve lehet, hogy Mentelli egy tudományos munkálatra alkalmaztatott, mellyre csak ő volt képes. Egy roppant nagy könyvtárban tudnillik oly kéziratok rendbeszedése bízott rá, melly munka minden tudósaink tanultságán fölül állott. E működés 1800 frankra becsültetett; s im alig mult egy hónap, s Mentelli minden könyvet megnevezett, minden czim fordításával valamint a munkák rendbeszedésével is kész volt, mire a jutalmat kikapta, s soha többé a hivatalban meg nem jelent. Midőn e felől kérdeznék, így felelt: Munkámat elvégeztem s evvel a hivatal is megszünt. Háladáosságul adatott neki azon zug, melly, mint fentebb is említették, az Arzenal épületébe lakásul szolgált. Ehez jutván semmi egyebet nem kívánt. Évi jövedelme 154 frankból állt, mellyből, mint gyakran dicsekedett, félre is tett jó sokat.

Mentelli egész éltén át sokat tanult, sokat dolgozott; de főkép a régi bölcseket tanulmányozta. Plató fő oraculumuma volt; — ezt könyv nélkül tudta, s minden szavában idézte. Mégis Mentelli nem annyira Plató, mint Diogenes éltét vette mintául. A könyvtár lakói nem is nevezték másként csak Diogenesnek.

Öltözete egy hosszú katona kabátból állt, mellyről alig lehetne gyanitni, hogy új volt valaha; fá cipőket viselt. Tömött, nagy, fésületlen szakálláról azon Dunamelléki parasztnak lehetne tartani, kit Quevare és Lafontaine oly találón rajzoltak. Táplálékul szolgált nekik azon katona kenyér, mellyet a kaszárnyák árulgatnak; — csak igen ritkán s különös nagy napokon vendégelte meg magát holmi zöldséggel, nyersen; mert a tűz használata oly ismeretlen volt előtte, mint az első ember előtt. Egy farkaszeiken, egy zsámolyon s egy faládán kívül, mellyben könyveit s papirosait tartotta, más butora nem volt. Ezeket is alkalmasint szállásán találta, a miért nem volt kénytelen más butorokat szerezni, csak egy író eszközt és két kőkorsót. Megemlítendő még azon nagy zsák, mellyet, midőn hetenként egyszer eleségvásárlás végett kiment, vállára venni szokott, s melly neki egyszerűsmind élésládául szolgált. Ily életmód után könnyű megmagyarázni, mikép tehetett ő magának annyit félre, hogy ezelőtt néhány évvel, egy drága kézirat megszerzésére 400 frankot fordított.

Itt azon kérdés merül föl, vajjon nem lehetett volna-e ritka tulajdonságu férfi sorsát megjavítani. Mire azt mondom: nem. Történt pl., hogy hideg tél idején fát küldtünk neki, ezt ő mindjárt visszaküldte. Még mult hónapi beszélgetésem közben előhozta nekem, hogy számára a kormánytól némi nyugpénzt kieszközölni nem volna oly nehéz; erre ő mosolygva felelé: mire volna az nekem? hisz már úgy is sokkal bírok.

Végre csakugyan egy más lakást eszközöltünk ki részére, mellyet ő gyermeki örömmel fogadott, meglevén győződve, hogy megérdemelte. E lakás — mellyben ő, fájdalom! csak egy hetet töltött — alkalmasabb, kényelmesebb, s egészségesebb volt, mint ama zug, mellyben annyi éven át élt.

Mult csütörtökön (Dec. 22. 1836) délutáni 3 órakor Mentelli szokása szerint kiment a Szajna vize felé, hogy két korsóját megtöltse. Ez akkor történt, midőn a folyó még áradásban volt. Lassan ballagva elérte a philosophus a Louviers szigetke szélét, a Marie hid felől, a palánkoláson alól. Megtöltvén s partra is állítván egyik korsóját, úgy látszik, hogy a másikat nem tudta egy könnyen kivonni a vízből, minthogy egy idő óta öregedni, s erejéből veszteni kezdett; igen valószínű tehát, hogy balkezével egy csolnakhoz támaszkodott, melly nem volt meg kötve, s csak a folyam által vitetett oda. Milly különös tévedés oly tudósra nézve, ki egész éltében legfőbbkép a statica és dinamicával foglalkozott, s ki e tudományokban Archimedes-sel is megvívott

volna. E végzeteljes sajka Mentellinek hozzájárása által odább iramlott, s ő szerencsétlenül a vízbe esett. Az ott közel volt, s fát rakó napszámosok ezt látván, tüstént lármát ütöttek, mellettök elment néhány hajó a nélkül, hogy a segély kiáltására figyelne. Egyik közülök mintegy negyedórával azután kísérletet tett ugyan, de eredménytelenül; különben is csak holttestet vonhattak volna. Ez emberek avval könnyen vigasztalták magukat, hogy az elsüllyedt ugyanis csak az Arzenálban tartózkodó férfi századunk egyik legnevezetesebb embere vala.

Mentelli mintegy 50 éves volt. Sok írást hagyott maga után; de hogy ez írásoknak hasznát vehessük, olvasni kellene tudnunk azokat, s hogy olvashatók, találnunk kellene ki többé nem található: — egy más Mentellit.

Igy ír Nodier Károly.

Szemere 1836-ik évben Párisban utazván, figyelmeztet, valljon nem találtatott-e fel Mentelli holtteste, s az Arzenál lakóitól tagadó feleletet nyert.

K. K.

Irodalmi ismertetés.

Egészen új szerkezetű ABC vagyis vezérkönyv az olvasni tanításban és tanulásban. Írta Erdélyi Indali Péter. Képes kiadás. Pest, 1854. Kiadja Heckenast Gusztáv. Ara

Ekönyvecske immár harmadik kiadásban jelen meg, jelöl, hogy czélszerűségét tanítóink elismerték. S valóban ez ABC-nek sok előnye van az eddigiek fölött. A gyermek könnyen és gyönyörrel tanulhat belőle olvasni: két olyan körülmény, mik kivált kis gyermekek tanításánál eléggé nem becsülhetők, s miket eddigi ABC-ink kisebb nagyobb mértékben nélkülöztek. Az „egészen új szerkezetű“ ezim épen ezt akarja kifejezni.

De mit teszen az egészen új szerkezet? Nem egyebet, mint hogy a szerző a betűk egyenkénti száraz betanítása, s a közönséges divatu *ab eb ib ob* szótagolás helyett egy más módszert állított fel. Az ő ABC-jében az első betűk már értelmezhető szavak, mellyek ismét szavakká alakulnak, s a szavak mondatokká. Így egy betűről tanulva, s a tanultakat folytonosan ismételve, kedélyes mondatok olvasása közben halad végig a tanuló a betűk ismeretén, s mikor már az utolsó betűt ismerni tanulja, bármily egytagu szóból álló mondatot képes elolvasni, s könnyen mehet át a több taguakra. Emódszernek az a jó oldala van, hogy nem gépies, fejti az értelmet s a gyermeket szó- és fogalomkincscsel gyarapítja. Emellett a tanuló egy kis helyesírási készséget is nyer, mert szerző igen czélszerűen, hol illő helye van s a gyermektől is megérthető, mindenüvé beléző egyegy elemi helyesírási szabályt. Aztán a már olvasni megtanult gyermek e könyvecskeben igen derék elemi olvasmányokat is találhat, mellyek válogatott versek és beszélykékből állanak.

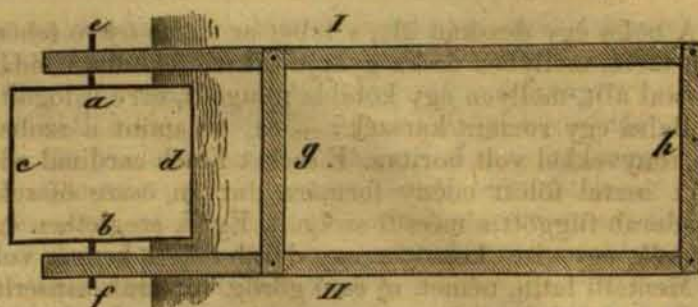
E könyvecske nemcsak olvasni tanulás, hanem tanításra is levén írva, szerző végül a tanítóknak utmutatással szolgál az olvasni tanításban, s egyszersmind egy legegység nyelv- és számtant csatol könyvéhez. Ohajtanunk kell, hogy minél több szüle és tanító tanítsa e könyv szerint gyermekét és növendékét olvasni s minél többet; mert igen szép dolog volna az, ha minden jóra való magyar ember tudna olvasni.

Szerző e könyve szellemében „Fali olvasó-táblákat“ is szándékszik közrebocsátani. Első fele I.—X., már elhagyta a sajtót. Ara 40 pkr. Ez különösen az elemi iskolák tanítóinak figyelmét igényli, hol a tömegben tanítás végett az illy táblák kipótolhatlanok.

Egérfogó.

— Ajánljuk e háborus világban ez alább következő találmányt, mint szörnyen elszaporodott ellenségeinknek, a házi egereknak egyik hathatós pusztító eszközét.

A „Hölgyfutár“ egyik közkedvességű újság mindennapi hírei közt fölhozta a minap, miszerint Amerikában oly egérfogót találtak ki, melly magától fölállván, egymás után több egeret megfog s agyon üt. Hasznos szolgálatot vélek a „Vasárnapi Újság“ olvasóinak tehetni, ha egy, talán még czélszerűbb egérfogó készítése és használási módjáról némi utasítást adok. A készülék következő ábrán látható:

Vesz az ember egy négyszögű jól megsimított, vékony, körülbelül 6 hüvelyknyi hosszú és ugyan olly széles deszkácskát (mellyet a lerajzolt ábrán a b c d mutat), a és b pontokba egy pár sima szögecske (legalkalmasban kötött-darab) veretik olly módon, hogy a b c d deszkácskának tengelyül szolgáljon. E tengelyek I. és II. lécecskéknak e és f lyukaiba úgy helyeztetnek, hogy a b c d deszkácska a párhuzamosan fekvő lécek közt mint a mérleg billegessen, mire nézve, hogy I. és II. lécek a párhuzamos vonalokban megmaradjanak, g és h keresztlécecskével meg kell erősíteni. Ezután a b c d deszkácskának c pontján kis szögecskével sült szalona darab erősítették meg. Az ekkép elkészített egérfogó valamely emeltebb helyre p. konyha-asztalra vagy padra úgy helyeztetik, hogy a b c d deszkácskának d széle az asztal vagy pad párkányát érje, de c széle e f tengelyvel együtt az asztal vagy pad párkányán kívül nyuljon. A billegő deszkácska alá pedig egy félig vízzel töltött fazék tétetik. Ekkép meglévén a készülék, ha az egér a c ponton levő szalonnáért fut, a deszkácska lebillen, s az egér a vízbe pottyán s szerencsésen beleful; a deszkácska pedig előbbi állását magától visszazerezvén, másodikkal megfogására ismét készen áll. Megjegyzendő 1. hogy a billegő deszkácskának nagy könnyűséggel s gyorsan kell billegni, nehogy a billegés kezdetén az egérnek ideje legyen visszafordulni, vagy egy ugrással magát az alatt levő vizedényen tulvetni. 2. A bátulsó felének kevéssel nehezebbnek kell lenni a c végénél, hogy az egér lehullása után előbbi állásába vissza húzassék. 3. A deszkácska kemény fából és sima legyen, hogy szállkaiban az eger meg ne kapaszkodhassék, a szalonnát is c pont alul kell szegezni, még pedig úgy, hogy a szög a deszkán át ne hasson, nehogy az esést megakadályozza. 4. Az aláhelyezett vizes edény nagy és belül sima (legjobb jókora cserép fazék), s meglehetősen közel legyen a deszkácska alatt. Végre 5. azon emelthely, mellyre a készülék tétetik, olyan legyen, hogy reá az egerek kényelmesen följárhassanak. Ezen egérfogónak is, mint a „Hölgyfutár“ hírei közt említett amerikaiak, azaz előnye, hogy magától fölállítván, egymásután több egér fogására alkalmas, de még az is, hogy az egeret nem ütven agyon, nem veszi magára a szagot, melly miatt más fogókat rövid használat után az eleven egerektől könnyen fölismernek s kikerülnek.

Történeti adomák.

rei méltán tarthatnak attól, hogy utódaik előtt ezt kellend tenniök.

Nagyon félreértetném azonban, ha olvasóim azon véleményben hinnének lenni, — hogy a hajdankorban semmi nagy szép vagy jó sem történt volna, — illy tévedés távol legyen tőlem. — Jelen soraimmal csak azt, miszerint *a világ bár lassan, de egészben javul*, — kívántam megmutatni, — s utalni az ösvényre, mellyen az emberiség egy szebb jövő felé haladott, — hogy így mindenki áthatva ezen szent érzettől, hasznos ismeretek terjedését kisebb nagyobb körében annál örömeztőbb előmozdítani iparkodják.

Mentelli, a magyar Diogenes.

Vannak az emberek közt, kiknek életét teljesen megmagyarázni nem tudjuk; kik mint tünemények megjelennek, s ismét eltávoznak, a nélkül, hogy őket valóban megismernők. Ilyen volt Mentelli is. Lássuk életét.

Mentellit legelőbb Tessedik Ferencz ismerteté meg a ma-

Tárogató.

— Egy esavargözös volt e napokban fővárosunk kikötőjében. Ennek nincsenek oldalt kerekai, hanem az egész hajtó-gépezete hátul van igen igen kis helyre szorítva. A gyermekeknek szokott egy játékszerű lenni, a szélforgó, a mit pálczára tűznek, s ha szaladnak vele, a szemközt jövő levegőtől elkezd forogni. Ehhez hasonló forgó, vagyis esavar van a gözös hátulján, épen a kormány lapát alatt, a vízfolyásával szemközt. Ez hajtja az egész hajót. E találmány előnye felszámíthatlanok a lapátkere-

kes gőzösök felett. Nemesak gyorsabban haladnak, könnyebben fordulnak, hanem sokkal kevésbé vannak kitéve minden veszélynek, s míg a hajdani gépezetek egy harmadát elfoglalták a hajónak irtóztató esőrpöplő alkatrészekkel, ez a legegyszerűbb gépet oly kis helyre szorítja, hogy ha meg nem mutatják az embernek, rá nem akad.

— Több **magántan-intézetek** és nyilvános nevelőházak tarták e napokban közzvizsgálataikat, melyekből meggyőződhetünk mind a szülők, mind más hallgatók, hogy a mostani ifju ivadék bizonyos több ismeretgazdagsággal fog birni, mint elődei.

— Franciaországban **fojtó golyókkal** tétetnek kísérletek; egy épületbe kutyákat, macskákat zártak, s azután néhány illy golyót lőttek beléjük, melyek szét pattanásuk alkalmával halálos gőzt terjesztenek, s néhány óra múlva minden élő állat magfulva találtatott az épületben. Hanem azon esetben, ha a szél a lövöldözők felé fú, az rájuk nézve is veszedelemes lehet. Két tüzer ez alkalommal is elájult, pedig képzelhetni, mily távolságból történtek a lövések. Hogy illy gyilkoló szerek találtatnak fel, azon nem kell sajnálkoznunk, mert mentül több módszer lesz arra, hogy ellenséges hadseregek egymást megsemmisíthessék, annál inkább ovakodni fognak, könnyelműen háborút támasztani.

— Ismét új népszerű vállalat fog megindítani, „A magyar nép könyve“ cím alatt, Csengery és Kemény szerkesztése mellett. Kiadója Szamvöld Gyula. A hirdetés szerint e vállalat célja: oktatra mulattatni, melyre legjobb s e téren legjáratosabb írónk fognak közremunkálni. Igen örülünk, hogy az irodalom népszerűsítésének ez általunk megkezdett irányát tisztelt barátainktól elfogadva látjuk.

— Megjelentek Tóth Kálmán válogatott munkái, diszes kiadásban. Áruk 2 p. frt. Fiatal költők eddigi művei eléggé ismeretesek az olvasó közönség előtt; s addig is, míg könyvismertetési rovatunk bővebben szólna felőlük, ajánljuk azokat a közönség pártolásába, mely elég szépet fog azokban találni.

— Garay árvái részére ismét küldetett be szerkesztőségünkhez 40 p. forint. Ez összeget Pázmán Mihály színészársulata küldi a költő árváinak. Ez a legkedvesebb áldozat, mit egyik szegény ember hoz a másiknak; a művészet szegényei a költészet szegényeinek. Aztán hogy ne szerétnők egymást! Fogadják a derék igazgató és nemeskeblű művészársai nemesak az árvák nevében, de az emberi szív nemesült érzelmeiért is forró köszönetünket.

† Gyászhir. Gróf Nádasdy Mihály meghalozott. Néhány nap előtt még ő hirdette rokona, Nádasdy Ferencz, halálát, s nem sokára követte őt a boldogabb hazákba. Legyen emléken áldás, porain nyugalom.

— Erdemekben gazdag írónk, az agg koru, de még mindig fiatal lelkű **Fáy András** ismét egy közhasznú munkával szaporította irodalmunkat, címe: „**Adatok Magyarország bővebb ismertetésére.**“ Pesten, 1854. Kozma Vazulnál. Ára 1 pft. — E mű 7 évi folytonos buvárlat és összeállítás gyümölcse, s a maga nemében első a magyar irodalomban. Benne foglaltnak hazánk tetemes részének születési, halandósági, közérkölesiségi, közegészségi életmódi stb. viszonyai, hivatalos adatokból, számokban előadva, s helyenként más országok viszonyaival összehasonlítva. Ajánljuk különösen lelkészeink, orvosaink, s a közigazgatás körül fáradozó hazánkfiak figyelmébe, kikről a megkezdett ut tovább mivélését az érdemes szerzővel együtt mi is várjuk. Az ég pedig engedje, hogy Fáy András közhasznú munkásságának gyümölcseit még soká élvezhesse a közönség!

— Ő Fensége a parmai uralkodó herczeg márczius 26-án az utczán orozva leszaratott, s másnap este, hosszas kinlódás után, kimult. A gyilkos még nem fedeztetett fel.

— A Belezna-y-kertben, a nemzeti színház tőszomszédságában tehát csakugyan elkészült a lovarda. Rosz helyre jöttek a bohók, hisz az nagyon természetes, hogy a ki a lovardába indul, előbb a nemzeti színházat találja, s ha ott érdekes előadásokat talál, oda megy be. Már pedig érdekes előadásokról majd gondoskodik az igazgatóság.

— Erdélyből csupa merő szerencsétlenséget hallani: két zágoni legény összeverekedvén, az egyik a másikat késsel úgy megdöfte, hogy rögtön meghalt. — Egy eszkeresi lakost favágásnál a ledülő fa agyoncsapott. — Egy marosujvári bányász felakasztotta magát, két más odaváló bányászt a sóaknában levált földtömeg agyonnyomott. — Egy szentimrei földész neje a kutba esett és belehalt. — Egy kilérialfai birtokos leánya szerelmi bánatból megfojtotta magát. — Egy kuzonfalvai földműves márt. 8-án az uton megfagyott. — Rezinárban egy özvegyet saját lakában meggyilkoltak. — Egy tordai fuvaros Bánfi-Hunyadra söt szállítván, ittas fővel a szekér alá esett s agyon gázoltatott. — Ennyi baleset valóban sok egyszerre.

— Hamburgi kereskedők angol-szolgálatok számára husszállításra vállalkozván, hazánkban is keresni kezdik a baromvásárokat, mely alkalommal baromtenyésztőink szép nyereségre tehetnek szert.

— **Nemzeti színház.** Bulyovszky né kolozsvári vendégszerepléséből visszaérkezett s a Czigány népszínműben épett fel. Ez alkalommal háromszor több közönség volt a színházban, mint az új opera „A vadon fia“ második előadásán. Ez újabb bizonyítványa annak, hogy közönségünk a drámát, kivált a jót jobban szereti az operánál, kivált a rosznál. Egyébiránt azok ellenében, kik sajnálkozva emlegetik drámánk megeseonkítását, az illetők védelmére fel kell hoznunk, miszerint az opera is elég rosz lánbon áll. Egyik sem panaszkodhatik egymásra, inkább talán egymásnak.

— Megjelentek Müller Gyula könyvnyomdájában „Téli csillagok“ Ferenczy Teréz hagyományából összegyűjté Bulesu Károly. Ára 40 pkr. A korán elhunyt ifju költő műveit ajánljuk különösen hölgyolvasóink figyelmébe.

— Figyelmeztetjük a tisztelt közönséget lapjaink hirdetésményi rovatára; miután e lapok ez ideig nem kevesebb, mint 4500 példányban forognak az olvasó közönség kezén, illy elterjedés mellett mindenkinek érdekében álland azokat, miket a köztudomásra kíván juttatni, e lapok hirdetésményrovatába is beiktatni. A föltételek a lap hátulján olvashatók.

— Lapjaink mai számával küldjük szét ujlag előfizetési felhívásunkat. Több helyekről érkeztek hozzánk felszólítások aziránt tisztelt előfizetőinktől, miszerint lapjainkat örömet terjesztenek, ha felhívó iverket bírnák, minél fogva iparkodunk e kívánatnak általánosán eleget tenni, s vállalatunkat a tisztelt közönségnek eddig is örvedetesen tapasztalt pártfogásába ajánlani.

Jelentés.

A nemzeti színházi nyugdíj-intézeti pénzalap növelésére a f. év márczius 8-ki jelentés óta következő kegyes ajánlatok s illetőleg készpénzbeli adakozások folytak be. u. m.:

A pesti magyar színház fenntartására egyesült, s azt egész nemzetiv avattásáig pártfogolt t. cz. *részvényes társaságtól*, végszámadása után osztalékul fenmaradt, de a részvényesek által a nyugdíjintézet javára osztatlanul hagyott 1413 ft. 1 kr. pp. készpénzben.

A pesti hazai első *takarékpénztár* részvényeseitől, f. év febr. 25-ki közgyűlésök határozata folytán egyéb jótékony intézetekre tett adományaik sorában, a nyugdíj-intézetnek is utalványoztatott 500 pft. készpénzben.

T. cz. *Keleti* ur, mint az „Egy kis Ármány“ című vigjáték szerzője által, az első előadásból öt illető féljüvedelmi résznek az intézet számára felajánlott egész összege 51 ft. 48 kr. pp.

T. cz. *Eötvös József*, pestmegyei es. kir. törvényszéki elnök s választmányi tag 2. számú gyűjtőívén t. cz. Eötvös József gyűjtő ur aláírt 200 pftot, 5 száztólival kamatozó tőkét s az 1853. évre járó kamatot 10 pft be is fizette; t. cz. *Kozma Vazul* nyomdatulajdonos 200 pft. 5 száztólival kamatozó tőkét; összesen 400 pft. tőkealapítvány és 47 pft. készpénzbeli adakozás a 10 pftnyi kamatbeli foglalásával.

T. cz. *Zsivora György* ur vál. t. 4. sz. gyűjtőívén, t. cz. *Székher Mihál* ur öt évig tartó kötelezettséggel jegyzett: évenként fizetendő 10 pftot; az első évi illetményt be is fizetvén; a gyűjtő ur pedig, már kihirdetett aláírási kötelezettségénél fogva járó 10 pftnyi adományát ez évre szinte befizetvén, összesen 20 pftot készpénzben kézbesített.

T. cz. b. *Splény Henrik* ur 45. sz. gyűjtőívén, Kajtoron begyűlt készpénzbeli adakozások: összesen 188 ft. 36 kr. p. p.

T. cz. *Szilágyi Pál*, színész s választm. tag 53. sz. gyűjtőívén ujlag aláírt t. cz. *Csernovics Péter* ur 1000 pft. ötszáztólival kamatozó tőkét.

És így a fen elősorolt kegyes alapítványok s illetőleg készpénzbeli adakozások által a nemzeti szính. nyugdíjintézeti pénzalap ismét 1400 pftnyi tőkealapítványval és 1720 ft. 25 kr. készpénzbeli adományval összesen 3120 ft. és 25 krral gyarapodott, mit midőn a kormányzó választmány, nyilvánosság és közméltánylat tekintetéből ezennel kihirdetne, kedves köteletségének ismeri, mind a t. cz. gyűjtők emberbaráti buzgalma, mind a kegyes aláírók s illetőleg adakozók iránti őszinte hála-köszönetét az intézet részéről kijelenteni. — Pest, márt. 22. 1854. Fánchy Lajos m. k. a nemz. szính. nyugdíjint. korm. választmány tagja s jegyzője.

Heti naptár.

Hónapi és he tinapt.	Katholikus naptár	Protestáns naptár	Görög-orosz naptár	Nap kelet	Nap nyug.	Hold-negyedek
Április			Márczius			
2 Vasárnap	A5 Paulai Fer.	A 5 Judica	21 C 7 4 böjt.	5 39	6 30	
3 Hétfő	Richard	Richard	22 Vazul p.	5 37	6 31	Első negyed
4 Kedd	Ambrus pusp.	Ambrus	23 Nicon rem.	5 35	6 33	5-én délutáni
5 Szerda	Ferrari Vincz.	Vincze	24 Zacharias	5 33	6 34	4 óra
6 Csütörtök	Colestin	Irenens	25 Gy. olt. B. A.	5 31	6 36	58 perczkor.
7 Péntek	Fájdalm. szüz	Hermann	26 Gábor	5 29	6 37	
8 Szombat	Dezső	Dionisius	27 Matrona	5 27	6 39	

Bécsi börze márczius	27.	28.	29.	30.	—	—	—
Státuskötelezvény 5 %	80	—	79 1/4	80 3/4	—	—	—
do. 4 1/2	72 1/8	—	—	—	—	—	—
1834-ki sorsjegyek 100 fto	—	—	200	—	—	—	—
1839-ki 100 fto	113	—	110	111 1/4	—	—	—
Bankrészevény darabja	1135	—	1128	1065	—	—	—
Éjszakai vaspálya oszt.	2145	—	2105	2140	—	—	—
Dunagőzhajózási részvény	553	—	533	540	—	—	—
Augsburg	139	—	146 1/2	142 1/2	—	—	—
Hamburg 100 Bcotalléért	104	—	110	105 1/2	—	—	—
London 1 font sterlingért.	13.37	—	14.23	14.2	—	—	—
Páris 300 frankért	166	—	174	170	—	—	—
Cs. kir. arany	—	—	—	—	—	—	—
Ezüst	38	—	45	41	—	—	—
Dunavizálás márcz.	28. 6' 4" 6''' 0 fcl.	29. 6' 1" 0''' 0 fcl.	30. 5' 9" 6''' 0 fcl.				

Felelős szerkesztő: Pákh Albert.

Hirdetmények elfogadtatnak a „Vasárnapi Ujságba“ egy negyedhasábos apróbetűs sorért 3 pkr.jával egyszeri hirdetéssel, háromszori hirdetésért fizetendő soronként 6 kr. p. p.

Megjelent

MEZEI GAZDA

népszerű gyám- és vezérkönyve

írta

Galgóczi Károly

című munkának II. kötete. Tartalma: konyhakertészet, gyümölcsenyésztés, szőlőmivelés.

A kik helybeli árvételre fizettek elő, példányaikat a kiadó-hivatalban tüstént átvehetik.

Uj előfizetések folyvast elfogadtatnak.

Az egész munka 4 kötetben, 24 nagy nyolczad, tömött, de a mellett könnyen olvasható betűvel nyomtatott ivre terjed.

Előfizetési ár, ha a példányok helyből a kiadótól az előfizető saját költségén hordatnak el, 1 pft. Ha a kiadó által postán küldetnek szét, 1 forint 20 kr. p. p.

Pest, april 1-jén 1854.

HECKENAST GUSZTÁV,

barát-tér, kalap-utca 1-ső szám alatt.

Idei töltés Alsó-Alapi keserü viz korszokban.

Ezen ásványviz, mint létrészre nézve, legfartalomdúsabb, leghathatósabb és legolcsóbb minden eddig nálunk ismert efféle vizek közt; kapható a forrásnál Alsó-Alapon (Fehérvármegye, utolsó posta Czece) 100 darab pakolatlan 13 forint., egy láda 50 darabbal 7 forint 40 krajczár, 25 darabbal 4 forint 12 kr. pengő pénzben.

A szállítási költség és mérsékelt provizio beszámításával szinte kapható a következő rakhelyeken: Pesten a „Nádorhoz“ címzett gyógyszerháznál a váci-uton, és J. B. Hoffmann ur fűszerkereskedésében a rózsza-piaczon, Sz. Fehérvárott Kovács Pál, Duna-Földváron Nádhera Pál, Pakson Nussbaum János és Baján Klenautz János urak kereskedéseiben.

Azon gyógyszerész és kereskedő urak, kik illy rakhelyet tartani kívánnak, sziveskedjenek bérmentes levelekben alólírtat az iránt értesíteni.

Alsó-Alapon, márcziusban 1854.

Dr. Eleméry Ferencz,

kút tulajdonos.

1-(1-3)

Épen most jelent meg *Heckenast Gusztávnál* Pesten, és **Edelmann Károly**, pesti könyvárusnál (váci-utcában 7. sz.), ugy mint minden hiteles könyvárusnál kapható:

A Törökbirodalom Földabrosza

nagy alakban, színes nyomat. — Ára 40 krajczár pengő pénzben. (3-3)

Eladó birtok.

Pesthez öt, Keeskeméthez harmaðfél órányira, a baracsi pusztán, egy 1400 holdból álló egy tagu ősi birtok, jutányos áron,

örökösen eladó. — Ezen tagbirtokban van 400 hold jövedelmező erdő, 400 hold szántóföld, 400 hold kaszáló s 200 hold erdőnek való homokos föld. — Értekezhetni iránta bérmentes levelezés útján Egerben *Lissnyai Kálmánnál*.

MÁRCZIUS első vasárnapjától kezdve megjelenik:

VASÁRNAPI ÚJSÁG.

Uj népszerű vállalat.

(Minden lapban legalább egy fametszés!)

Mik egy néplap kellékei?

Az, hogy érdekes legyen.
Az, hogy hasznos legyen.
És az, hogy olcsó legyen.

Ime vállalatunkról bizton hisszük elmondhatni, hogy mind e három tulajdossal birni fog.

Ugy intézkedtünk,

hogy legjobb íróink írják,

hogy tartalma széles ismeretgazdagságot foglaljon magában, és egész félévi előfizetési ára EGY PENGŐ FORINT legyen.

Alólírt felelős szerkesztő mellett, mint főmunkatársat **JÓKAI MÓRT** mutatjuk be, kik e népszerű vállalat számára a magyar irodalomnak e téren legelismertebb bajnokait leandnek képesek egyesíteni.

S e meggyőződésben kezeskedni merünk, hogy a mit lapunk hasábjai nyújtani fognak, érdekes, ismeretterjesztő, mivelhető olvasmány lesz.

A népet — mellynek pártolására számítunk — nem nézzük öntudatlan nyers tömegnek, mellynek jó indulatát üres szemfényvesztések által szabad kiszákmányolni. hanem látjuk benne amaz ép, józan fajt, mellynek megvannak nemesebb vágyai s tiszteltreméltó érzelmei. Azon népet látjuk magunk előtt, melly, hogyha ozentul is élni akar, ezt csak ismeretek és mivelődés árán válthatjuk meg.

A „VASÁRNAPI ÚJSÁG“

hetenként egyszer egy nagy negyedréti iven meg fog jelenni, ugy hogy a fővárossal rendezett közlekedésben levő vidékeken már vasárnap olvasható legyen.

A lap rovatai következők lesznek:

Irodalom: Kedély és jellemképző olvasmányok. Költemények. Mulatságos elbeszélések. Ismertetések ajánlásra s nem ajánlásra méltó művekről. Történelmi képek. Jellemrajzok. Életrások.

Ipar és gazdaság körüli ismertetések.

Korszerű ismeretek. Népek, tájak, szokások leírása; újabb fölfedezések, utleírások hazai s külföldi tájakról.

Heti értesítő. Mind arról, a mi a nagy és kis világban érdekes és nevezetes történik, különös tekintettel Budapestre.

Haztartási szabályok. Gazda, gazdasszony, kertész, méhészt, szakács stb. tanácsadója.

Természettudományi fejtegetések.

Heti vásár. Apró tudnivalók, mulatságos mendemondák, tréfák, sértegetés nélkül.

Tarogató. Hét országra szóló ujdonságok.

Az első szám márczius első vasárnapján jelenik meg.

Előfizetési díj helyben a kiadó-hivatalnál:

Márczius, aprilis, majus és junius hónapokra, azaz: **négy hónapra 40 pkr** (Házhoz küldve 1 pengő forint.)

Márcziustól fogva utolsó decemberig, azaz: **tíz hónapra 1 ft. 40 kr. pp.** (Házhoz küldve 2 forint 24 krajczár pengő pénzben.)

Postán elküldve minden egyéb költség nélkül:

Márczius, aprilis, majus és junius hónapokra, azaz: **négy hónapra 1 pft.**

Márcziustól fogva utolsó decemberig, azaz: **tíz hónapra 2 ft. 24 kr. pp.**

Az előfizetési díj az alólírt kiadókhöz bérmentve utasítandók.

Tíz előfizetett példányra egy ingyenpéldány bérmentve küldetik.

LANDERER és HECKENAST,

PÁKH ALBERT,

kiadók.

felelős szerkesztő.

(Egyetem-utca 4. szám alatt.)

Nyomtatja és kiadja Landerer és Heckenast, egyetem-utca, 4. szám, Pesten.

Lapjaink mai számával küldjük szét ujlag előfizetési felhívásunkat.